

la xiruca foradada

Centre excursionista
el Pla de Santa Maria

ACTIVITAT

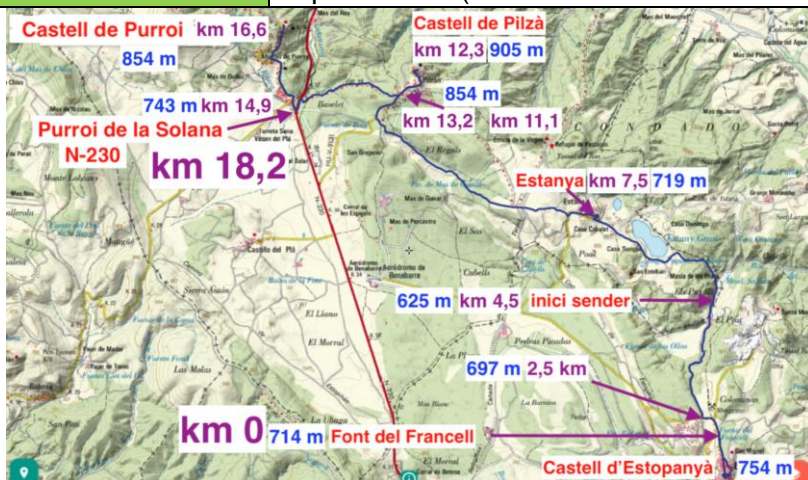
Excursionisme

Ruta Castells de Frontera en època de Ramon Berenguer I *El Vell* (1035-1076)

ESTOPANYÀ - PURROI 28 d'octubre de 2018

Lloc de SORTIDA i ARRIBADA		Horari previst		Durada jornada		MENJAR I PREUS:
		Anada	Retorn	Temps aprox.		
Valls:	Plaça de la Creu (par. autobús)	7:00 h	6:45 h	Caminar	5 ½ h	Consulteu el correu electrònic enviat.
El Pla de Sta. Maria:	Parada d'autobús de la Fàbrica	7:15 h	6:30 h	Es / dinar	2 ¼ h	
Estopanyà	Inici caminada	9:00 h		Pobles	1/2 h	
Crta. Purroi (N-230)	Final caminada	3:00 h		Autocar	3 ¾ h	
Dinar final de ruta	Restaurant Hostal de Saganta	3:15 h	5:00 h	Total	11 ¾ h	

RESP. ACTIVITAT: Pep Cunillera (Monitor-Iniciador en excursionisme)

MENJAR: Esmorzarem pel camí. Dinar al restaurant.

Parades autobús: St. Llorenç

DIFICULTAT Mitjana

Llicència mínima A

Ascens acumulat 636 m

Descens acumulat 609 m

Alçada màxima 905 m

Alçada mínima 625 m

Desnivell etapa 280 m

DISTÀNCIA 18,5-19,5 km

DESNIVELL:

Activitat destinada a practicants habituals d'excursionisme, amb l'habilitat necessària per vèncer els obstacles del camí.
RISCOS ESPECÍFICS: La pràctica de l'activitat sense les condicions de forma o l'equipament adequat pot provocar lesions personals o a tercers, i contempla els riscos inherents en tota activitat realitzada en el medi natural.

PRESENTACIÓ DE LA RUTA:

Avui completarem la nostra ruta arribant al darrer castell que va consolidar Ramon Berenguer I. Tota l'etapa transcorre per terres d'Aragó, per pistes de terra de caminar lleuger, dos trams de sender, un de pujada i un de baixada i els trams asfaltats dels pobles.

Començarem a la font del Francell, a l'entrada d'Estopanyà, i farem un tomb pels carrers del poble i el seu castell per fer-nos una idea de la situació estratègica d'aquest indret. Retornarem a la font per agafar el camí cap a la fondalada de la Font de l'Olla (la cota més baixa de la ruta, 625 m)), zona de surgència d'aigües, fins i tot una d'aigua salada, que antigament formava aiguamolls que van ser transformats en zones de conreu. Aquí agafarem el sender que ens pujarà fins a les llacunes d'Estanya on, de nou per camí, arribarem fins el petit poble. Des d'aquí el camí s'anirà enfilant lentament, però sense pausa, fins a la carretereta de Pilzà, que veiem a 1,2 km encimbellat dalt el turó (la cota més alta, 905 m). Val la pena pujar fins el recinte del castell per copsar tot el seu camp visual i la importància estratègica que tingué en l'època d' *El Vell*.

Refarem el camí del turó fins a la primera construcció del poble on agafarem el sender que ens portarà ràpidament de baixada fins a la carretera de Lleida a Vielha, a l'entrada del poble nou de Purroi. Les restes de l'últim baluard conquerit per la host dels comtes de Barcelona i d'Urgell, de ben segur amb participació destacada d'Arnau Mir de Tost.

Deixarem el poble vell per tornar a la N-230 on l'autocar ens portarà, en deu minuts, a l'Hostal de Saganta per celebrar el final de la **Ruta Castells de Frontera en època de Ramon Berenguer I *El Vell* (1035-1076)**.

EQUIPAMENT RECOMANAT:

Calçat i roba adequats, gorro, protecció solar, llicència federativa, bastons i **repel·lent de mosquits**. Aigua i esmorzar.

CONFIRMAR L'ASSISTÈNCIA ABANS DEL :

Dijous

25 d'octubre del 2018

la xiruca foradada

Centre excursionista
el Pla de Santa Maria

PLA D'EMERGÈNCIA: Avisar a algun membre de la Junta que en cas de necessitat telefonarà al 112. Seguir les indicacions de les autoritats competents.

MESURES MEDIAMBIENTALS: Comporteu-vos de manera cívica amb la natura, la resta de participants, els responsables de l'activitat, el patrimoni privat i públic per on passi el recorregut de l'activitat. No tireu deixalles, emporteu-vos-les a casa.

LA JUNTA: Tots els canvis en l'itinerari, l'horari o en l'organització de la sortida són responsabilitat exclusiva dels membres de la Junta que hauran de prendre les mesures que creguin oportunes pel bon desenvolupament de l'activitat.

Els participants hauran d'ajustar-se a les indicacions dels membres de la Junta.

Els **menors d'edat** han d'anar acompanyats per pares, tutors o adults degudament autoritzats, i omplir la fitxa oportuna.

L'activitat està coberta per una assegurança de RC però tanmateix és obligatori per a tots els assistents disposar de llicència anual de la FEEC en vigor o assegurança temporal que cal demanar als responsables de la sortida abans de l'inici d'aquesta.

Amb la col·laboració de l'Ajuntament del Pla de Santa Maria

Informació

Estopanyà. (llibre d'Enric Vilalta/ web, serradelmontsec.cat). Segons fons àrabs, al s. X era una de les fortaleses frontereres de la Lleida musulmana constantment amenaçada pels cristians. Va ser conquerida per Ramon B. I, entre el 1058 i el 1063, al rei de Saragossa al-Muqtadir, després del pacte de no agressió que Ramon B I va firmar amb el rei de Lleida germà del de Saragossa. L'any 1063, junt amb els castells de Canelles i Puig-roig (Purroi), el va donar a la seva dona Almodis. A la mort de Ramon Berenguer III el 1113 encara era de propietat comtal. També hi ha documents que Ponç de Cabrera jura fidelitat per aquest castell a Pere II el Gran. Del castell en queda un esperó de roca i alguns fonaments de pedra. A un extrem del pla del castell hi ha la restaurada capella del castell dedicada a St. Miquel, d'època romànica amb arcs torals de ferradura. L'església parroquial, dedicada a St. Salvador és una obra gòtica amb absis poligonal i una galeria superior, de color torrat i càlid.

Després de la guerra civil es van explotar uns jaciments de manganès situats a uns 500 m del poble, però aviat quedaren abandonats. En l'actualitat encara es pot veure el castellet amb el pou tapat Sembla ésser que van arribar a la planta 5na., amb 70 m de desnivell; del pou sortien llurs respectives galeries. Els minerals (bàsicament pirolusita i psilomelana es troben dintre de les calcàries del cretàcic, formant bossades molt discontinues i irregulars. Molt poques vegades el mineral de manganès és pur, ja que te sempre un elevat contingut en calcita. Ben a prop hi ha una explotació d'àrids d'ofites; al 1876 si va descriure el mineral Aerinita, (del grec aerinos = blau-cel) format per l'alteració de les ofites. Tot i ser conegut des d'antic i utilitzat per extreure el pigment blau utilitzat en les pintures romàniques de la zona pirenaica, no fou reconegut fins als anys 80 i la seva estructura no va ser determinada i publicada fins el 2004. Al 2016 hi havia 140 habitants.

Estanya. L'any 1060 Arnau Mir de Tost va aconseguir del papa Nicolau II i després ratificat per Alexandre II, el poder d'intervenir en el nomenament dels abats. Això significava sotmetre l'abadiat de St. Pere d'Àger i dels seus béns a la Santa Seu, deslligant-se de la jurisdicció del bisbat d'Urgell. A finals d'aquell any Arnau i la seva muller Arsendis fan una donació a St. Pere d'Àger d'unes quantes esglésies i castells de la zona, entre ells el d'Estanya conquerit cap el 1058. L'any 1066 Arnau divideix el béns del monestir en tres lots per al sosteniment de la canònica, l'abat i els canonges. En el primer lot s'hi inclou el castell d'Estanya. A partir d'aquesta data no hi ha més dades del castell i avui dia no en queda res. Des de la part alta del poble hi ha visió directe amb els castells d'Estopanyà i Pilzà.

Les Llacunes d'Estanya. Són un conjunt d'estanys d'origen càrstic situats entre conreus de secà amb alzinars, garrigues, càdecis i rouredes. També s'hi conrea safrà ecològic. L'aigua no s'utilitza pel reg, no hi ha granges a la zona ni explotacions d'aigües subterrànies. El conjunt el formen dues llacunes unides per un drenatge entre ells. La Llacuna Petita (o Estany de dalt) presenta forma el·líptica de 120 per 25 m i d'uns 7 m de fondària. Drena, de forma subterrània uns 0,1 hm³/any d'aigua cap a la Llacuna Gran (o estany de Baix). Aquesta té una longitud d'uns 680 m i una amplada de 270 m, en forma de vuit, dividida en dues cubetes amb profunditats de 9 i 16 m de fondària. Existeix una altra cubeta petita que actualment ja ha quedat reblida. El conjunt perd pel subsòl uns 0,04 hm³/any, i per evaporació uns 0,1 hm³/any. Ben a prop hi ha l'ermita romànica de St. Esteve del s. XII. Les llacunes són l'habitat de moltes espècies d'ocells i rèptils (bernat pescaire, aligot comú, fotges, ànecs, milans, arpelles..., la tortuga d'estany, etc.). També moltíssimes espècies de fitoplàncton. El conjunt és un espai protegit on no està permesa la pesca ni els usos recreatius (bany, embarcacions...).

Pilzà. Formava part de la taifa musulmana de Lleida i es coneixia amb el nom de Balicana. Fou conquerit per Ramon Berenguer I, amb l'ajut dels comtats d'Urgell i del Pallars entre el 1059 i 1063. El comte d'Urgell va comprar els honors del Castell. El 1131 pertanyia a Ramon Berenguer III d comte de Barcelona, però el 1236 tornava a ser en mans del comte d'Urgell. Va pertànyer als templers i és possible que fossin els constructors de l'església de St. Miquel, d'estil romànic i amb arcuacions llombardes; al s. XVI se li va afegir una volta sobrealçada amb galeria.

El recinte fortificat es de forma trapezoïdal i protegia la torre de planta circular. Al cantó del poble hi ha estances subterrànies amb coberta de volta de canó. Està situat al cim del turó on gaudeix d'una extensa panoràmica en totes direccions; cap al SE podem refer visualment tot el recorregut d'avui i també el castell de Purroi (Puig-roig) cap on anirem.

Purroi (Puig-roig). És el darrer lloc ocupat entre el 1059 i 1063; sembla que el castell, totalment desaparegut, fou construït després de l'ocupació. El poble vell dalt el turó també està enrunat i el nou poble s'ha construït a tocar la carretera. La seva situació guardava el barranc del Molí en el pas entre Benavarrí i les terres més planes del comtat de Ribagorça. Un terç del castell fou pel comte barceloní i dos terços pel comte d'Urgell.

Arnau Mir de Tost, el senyor d'Àger i baró més important del comtat d'Urgell, va esdevenir el capitost dels guerrers d'Urgell i de Barcelona per la conquesta d'aquestes terres. Més cap a ponent va ocupar més castell però en nom de Sanç Ramir d'Aragó. Al 1064 liderà la primera croada amb el suport del Papa, per conquerir Barbastro. Al no tenir prou consolidades aquestes terres, el 1066 passà de nou a mans sarraïnes; el comte Armengol III d'Urgell i el bisbe Sa·la d'Urgell van morir en les batalles i Arnau Mir es va fer càrrec del Comtat d'Urgell fins a la majoria d'edat d'Ermengol IV. Aquestes terres són al límit lingüístic, en una parla de transició entre el català i l'aragonès; aquest últim poc a poc va ser substituït pel castellà.

Informació basada en: Llibre d'Enric Vilalta; web Serra del Montsec.cat; web Patrimonio Cultural de Aragón. Gobierno de Aragón.